

ДУХОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛОГІЧНОГО КОМФОРТУ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Олена Анатоліївна ХОМЕНКО,
практичний психолог
гімназії «Ерудит» міста Києва

Ідеал у самому тобі. Перешкода до його досягнення, знову-таки, в тобі.

Твій стан – це той матеріал, із якого ти маєш створити цей ідеал.

(Т. Карлейль)

Переорієнтація сучасної професійно-педагогічної освіти на європейські стандарти передбачає, у першу чергу, підготовку компетентного фахівця, здатного практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки та досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики. Професійна компетентність учителя – поняття багатогранне і разом з тим таке, що піддається вимірюванню в системі освіти.

Поняття **професійної компетентності вчителя** можна визначити як: «володіння вчителем необхідною сумою знань, умінь і навиків, що визначають сформованість його педагогічної діяльності, педагогічного спілкування і особи вчителя як носія певних цінностей, ідеалів і педагогічної свідомості». [3]

Перехід від духовної свідомості до духовної практики включає особливий елемент духовної творчості – педагогічний такт. Духовна творчість учителя включає ряд компонентів, серед яких найважливішими є

такі як осмислення норми і її значущості у відношенні до суспільства, педагогічної професії; осмислення складних обставин ситуації, умови її виникнення; необхідність вибрати кращий вид учинку відповідно до етично-педагогічної норми. [4]

У вузькому розумінні поняття духовна компетентність є педагогічний такт. Педагогічний такт є форма реалізації педагогічної моралі в діяльності вчителя, в якому співпадають думка і дія. Такт – це етична поведінка, що включає передбачення всіх об'єктивних наслідків учинку і суб'єктивного його сприйняття; у такті виявляється пошук більш легкого і менш хворобливого шляху до мети. Педагогічний такт – це завжди творчість і пошук.

У числі основних елементів педагогічного такту вчителя можна назвати шанобливе ставлення до особистості, високу вимогливість, уміння зацікавлено слухати співрозмовника і співпереживати йому, урівноваженість і терпимість, діловий тон у відносинах, принциповість без упередженості, уважність і чуйність по відношенню до людей і так далі. [1]

Ці фактори напряму впливають на створення психологічного комфорту навчально-виховного процесу. Хочемо нагадати, що навчально-виховний процес – це єдність навчання, виховання та розвитку на основі цілісності й спільності, це динамічна взаємодія учителів і учнів, спрямована на досягнення поставленої навчально-

виховної мети. Від взаємодії «учитель-учень» залежить створення психологічного комфорту в гімназії.

З метою визначення психологічного комфорту в гімназії «Ерудит» нами були проведені наступні дослідження:

- Асоціативний ряд «Що для Вас комфорт у гімназії». Дослідження було проведено серед педагогічного та учнівського колективів. Мета дослідження: визначення основних понять, які сприяють комфортній обстановці в гімназії.

- Вивчення ступеня задоволеності власними якостями, знаннями, вміннями та їх необхідність для формування духовної компетентності.

- Вивчення комунікативної задоволеності та педагогічного такту в навчально-виховному процесі.

- Вивчення психологічного комфорту учнів гімназії.

Отже, пропонуємо вам розглянути порівняльну таблицю асоціативного ряду.

Учителям та учням було дано завдання скласти список асоціацій з одного слова на тему «Що для Вас комфорт у гімназії». Ми отримали наступні результати.

Наступна анкета, яка була запропонована учителям, стосувалася їх професійної сфери діяльності. А саме, учителям було необхідно зі списку професійних якостей визначити категорії необхідності та категорію задоволеності професійними якостями.

- Упевненість у своїх силах.
- Контактність із людьми.

Духовна компетентність учителя як складова психологічного комфорту

	<i>Асоціації учителів</i>	<i>Асоціації учнів</i>
К	комфорт, колеги, комунікабельність, компетентність, кмітливість	корисний матеріал, клас, комп'ютери, користь від занять, куратор
О	оптимізм, освіченість, організованість, оснащення гімназії, облік	організованість, охайність, обгрунтованість зауважень, обід
М	моральність, мудрість, майстерність, м'якість, мікроклімат, методичний день	мої друзі, можливості, моральність, майстерність
Ф	фінансування, фепоменальність, фундаментальність, фантазія	філософський підхід до кожного, форма, файні вчителі
О	оптимізм, організація процесу, обладнання класів, обдарованість	олімпіади, оцінки, останній урок, звичаї (обычай), оперативність
Р	радість від роботи, розклад уроків, результативність, розуміння, ріст професійний	рейтинг, розвиток, різноманітність гуртків, радість за вивчений урок
Т	творчість, тепло, товариські відносини, традиційність	терпіння, фактичність, талант, теплота, товариство

- Системність у роботі.
- Розуміння норм стосунків у колективі.
- Розуміння змін, які відбуваються в гімназії.
- Знання основ ділового спілкування.
- Уміння безконфліктно спілкуватися з дітьми.
- Уміння вирішувати кон-

- флікти з батьками.
- Уміння уникати конфліктів з колегами.
- Уміння безконфліктно спілкуватися з керівництвом.
- Уміння керувати своїм станом.
- Знання основ вікової психології.
- Уміння вивчати особи-

- етість.
 - Уміння розвивати пам'ять учнів.
 - Уміння розвивати мислення учнів.
- Одночасно було вивчено психологічний комфорт серед учнів гімназії. Лікетування було проведено по всіх паралелях, 5-11 класи.

№	<i>Варіанти відповідей</i>				
	<i>Для учителів: «За що і як часто Ви хвалите учнів?»</i>	<i>Часто</i>	<i>Іноді</i>	<i>Рідко</i>	<i>Ніколи</i>
1	за хорошу пам'ять;				
2	за чітку повну відповідь;				
3	за красивий почерк;				
4	за допитливість;				
5	за самостійність;				
6	за уміння перевірити свої помилки;				
7	за відповідальність;				
8	за сумлінність;				
9	за любов, допомогу друзям;				
10	за допомогу вчителю;				
11	за дисциплінованість;				
12	за уважність;				
13	за зовнішній вигляд;				
14	за бажання вчитися;				
15	за активність на уроці.				

№	Варіанти відповідей				
	Для учителів: «За що і як часто Ви сварите учнів?»	Часто	Іноді	Рідко	Ніколи
	Для учнів: «За що і як часто вас сварять ваші вчителі?»				
1	за неправильну відповідь;				
2	за забуте правило;				
3	за брудні руки і пом'яті зошити;				
4	за неправильно зроблене домашнє завдання;				
5	за невміння вирішувати завдання;				
6	за некмітливiсть;				
7	за лiнь, безладнiсть;				
8	за пiдказки;				
9	за порушення дисциплiни;				
10	за брехню, злiсть, жорстокiсть;				
11	за безвiдповiдальнiсть;				
12	за запiзнення на урок;				
13	за небажання вчитися;				
14	за неуважнiсть.				

АНКЕТИ ДЛЯ УЧНІВ

- Чи відчуваєш ти почуття захищеності і психологічний комфорт у гімназії?
а) так; б) ні.
 - Чи задоволений ти, що є учнем саме цієї гімназії?
а) так; б) ні.
 - Чи присутні у взаєминах педагогів і учнів твоєї гімназії щирість, дружелюбність, взаємна повага?
а) так; б) ні.
 - Чи входять твої вчителі в круг авторитетних для тебе людей?
а) так; б) ні.
 - Чи проявляють педагоги демократичність у спілкуванні з учнями?
а) так; б) не завжди або не все; в) ні.
 - Чи реалізуються в процесі шкільних занять твої власні навчальні інтереси?
а) так; б) ні.
 - Чи мають для тебе велике значення події, що відбуваються в гімназійному житті?
8. а) так; б) ні.
- Підтвердження попередніх даних є наступне дослідження. Педагогічному та учнівському колективу були запропоновані

однакові можливі варіанти вербального оцінювання дій учнів.

АНКЕТА

Завдання складається з двох питань. Відповідаючи на них, відзначаєте знаком «+» ті пункти, які більшою мірою відповідають вашому педагогічному досвіду:

- Для учителів: «За що і як часто Ви хвалите учнів?»
Для учнів: «За що і як часто вас хвалять ваші вчителі?»
 - Для учителів: «За що і як часто Ви сварите учнів?»
Для учнів: «За що і як часто вас сварять ваші вчителі?»
- Дане дослідження показало, що духовна компетентність педагогічного колективу створює загальну атмосферу комфорту та взаємодії «Учитель-учень». Отже, в гімназії «Ерудит» підтримується позитивний психологічний комфорт, який сприяє вирішенню основної проблеми, над якою працює гімназія: «Виховання духовності і загальної культури, розвиток нахилів, здібностей і творчої обдарованості учнів, створення умов для педагогічної творчості учителів». [5]

Література:

- Педагогічна майстерність: Підручник. За ред. І.А. Зязуна. – К., 2004.
- Коляда Т. Профкомпетентність учителя середньої школи // Директор школи. Україна. – 2006. - №2. – С.69-71.
- Андреева И. Эмоциональная компетентность в работе учителя // Педагогическая техника. – 2006. - №2. – С.74-85.
- Байматова М.С. Диалоговая компетентность в профессиональном развитии учителя начальных классов // Начальная школа: плюс до и после. – 2004. - №12. – С.12-16.
- Перехейда О. Стимулювання професійної майстерності педагога – важливий чинник управління // Рідна школа. – 2004. - №5. – С.30-32.

